

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-372-2-15>

І. МАЛИШЕВА, Р. ХРИСТІАНІНОВА
Запорізький національний університет

ЕЛЕМЕНТАРНІ ПРОСТІ ДВОСКЛАДНІ РЕЧЕННЯ МІНІМАЛЬНОЇ СТРУКТУРИ В ПОЕТИЧНІЙ ЗБІРЦІ Б. ТОМЕНЧУКА «СПОВІДАЙТЕСЬ, МОЇ ТРИВОГИ»

Елементарні прості двоскладні речення мінімальної структури містять лише головні члени – підмет і присудок, які «поєднані найголовнішим у структурі простого речення предикативним зв'язком» [1, с. 12]. Використання таких речень у поетичних творах несе в собі глибокий сенс. Мінімалістична форма створює враження загадковості та проникливості, слугує засобом акцентуації окремих моментів і символів. Дослідження функціонування цих речень у творах майстрів художнього слова дає змогу глибше пізнати індивідуальний стиль їхнього письма.

Мета цієї розвідки – дослідити функціонування елементарних простих двоскладних речень мінімальної структури у поетичній збірці Б. Томенчука «Сповідайтесь, мої тривоги».

У названій поетичній збірці подибуємо як елементарні, так і неелементарні двоскладні речення. Перших кількісно значно менше, проте вони акцентують увагу читачів на конкретних моментах і створюють мелодійність рядків. Елементарні прості двоскладні речення мінімальної структури зберігають в собі безмежну емоційну та філософську глибину.

Підметами у простих елементарних двоскладних реченнях мінімальної структури, що вживані в аналізованій збірці, виступають займенники та іменники. Використання особових займенників у ролі підметів є типовим явищем для письменника. Зокрема засобом вираження суб'єкта дії в частині аналізованих речень зафіксовано особовий займенник *ми*. Конструкції з займенником *ми* в ролі підмета та особовим дієсловом у функції простого дієслівного присудка лаконічні й чіткі. Вони акцентують увагу на зв'язку між поетом і читачем, передають суголосні прагнення й відчуття багатьох людей. Ліричний герой постає не самотнім у своїх переживаннях, він один із багатьох своїх однодумців:

Ми воскреснем [2, с. 15];

*А ми є. Ще н'єм терпке вино
хвилин і вічності* [2, с. 26];

*Ми любимо. Гіркіший присуд
ви не придумаете нам...* [2, с. 100].

У наведених прикладах бачимо, що автор підкреслює єдність колективного досвіду. Підмет *ми* узагальнює в собі весь народ, тому читач відчуває зв'язок із письменником і відображення загальних емоцій. У першому прикладі вбачаємо вираження спільної можливості піднесення та відродження, у другому – ствердження щодо продовження життя, у третьому – передачу спільного почуття. Тобто саме використання займенника *ми* у ролі підмета наголошує на колективному досвіді. Читач відчуває співпереживання та участь у зображених подіях, що є важливим складником поетичної творчості. Натомість в аналізованій збірці ми не зафіксували речень, у яких поет використовує в ролі підмета особового займенника *я*.

Фіксуємо у збірці також прості елементарні двоскладні речення мінімальної структури, де підметом постає особовий займенник *ти*. У таких реченнях поет використовує прості дієслівні присудки, виражені формою наказового способу, щоб передати заборону:

А ти не смій [2, с. 142],

та складені іменні присудки з іменною частиною-прикметником:

Винен – ти! [2, с. 36].

У процитованому вище рядку письменник, звертаючись до ліричного героя, передає йому відповідальність за певні події та вчинки.

Розглянуті приклади яскраво демонструють, що використання автором збірки особових займенників у ролі підметів підсилює емоційну насиченість поезії, дає змогу читачеві зануритись у зображений світ і відчути його глибину. За допомогою цих конструкцій Б. Томенчук створює ефект прямої комунікації із реципієнтом.

Займенники інших розрядів значно рідше постають підметами в елементарних простих двоскладних реченнях мінімальної структури. Зокрема в цій функції зафіксовані субстантивовані означальний займенник *усе* та неозначений займенник *хтось*. Перший створює

відчуття всеохопності, а другий – невизначеності суб'єкта дії. Названі підмети поєднуються предикативним зв'язком із простими дієслівними присудками:

Усе минає [2, с. 142];

Усе продається [2, с. 68];

Хтось заплатив? [2, с. 31].

У простих елементарних двоскладних реченнях мінімальної структури підмети часто виражені іменниками, а присудки є простими дієслівними. Такі речення поет неодноразово використовує для точного й лаконічного зображення тих чи тих ситуацій:

А час летить. І ви змінились прудко [2, с. 60];

Впаде зоря [2, с. 126];

Гримає постріл [2, с. 137].

Особливого емоційного забарвлення набирають висловлювання, передавані конструкціями, у яких обидва головні члени виражені іменниками. Засобами вираження підметів у таких реченнях здебільшого виступають абстрактні іменники, а складених іменних присудків – іменники на позначення конкретних предметів. Такі поєднання абстрактних і конкретних іменників сприяють метафоризації конструкцій, додають поезії ефектності та підсилюють емоційний складник. Метафори допомагають авторові вийти за межі прямого літературного висловлювання, створити нові асоціації, розширюючи можливості мови. Розглянутий художній троп дає змогу поетові виразити свої думки, почуття та сприйняття світу у формі нетипових образних висловів, що поглиблюють ліризм творів:

Бо світ – базар [2, с. 53];

Життя – калюжа [2, с. 111].

Отже, елементарні прості двоскладні речення мінімальної структури не є надто поширеним явищем у збірці Б. Томенчука «Сповідайтесь, мої тривоги», проте вони додають авторському стилю унікальності та неповторності. Розглянуті речення майстерно вплетені в поетичні тексти, відображають світогляд Б. Томенчука, мають потужний вплив, який передає читачам широкий спектр почуттів і думок. У функції підмета в таких реченнях поет часто використовує особові займенники *ми*, *ти* та іменники. Зрідка як підмети функціують субстантивованій означальний займенник *усе*

та неозначений займенник *хтось*. Присудки в розгляданих реченнях переважно прості дієслівні, рідше вживані складені іменні присудки. Складених дієслівних та складних присудків в простих двоскладних реченнях мінімальної структури, вжитих в аналізованій поетичній збірці, митець не використовує.

Література

1. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис. Київ : Либідь, 1993. 368 с.
2. Томенчук Б. М. Сподівайтесь, мої тривоги. Івано-Франківськ : Нова Зоря, 2002. 176 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-372-2-16>

І. МЕНСІТОВ

Запорізький національний університет

СИМВОЛІЧНЕ ЗНАЧЕННЯ ВЕЛИКОГО ЛУГУ В УКРАЇНСЬКІЙ ПОЕЗІЇ ЯК РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ВІДРОДЖЕННЯ

Тема козацької ойкумени має спільні вектори в історіографічних та літературних наукових розвідках. Живою історичною пам'яткою, уособленням волі до життя українського народу, його природнім осередком є місцевість, що носить ім'я Великий Луг. У науковій розвідці досліджується символічне значення Великого Лугу в українській поезії як репрезентація національного Відродження. Актуальність теми зумовлена важливістю дослідження національних символів в українській культурі та літературі, особливо в контексті сучасних процесів державотворення. Вивчення образу Великого Лугу крізь призму поезії допомагає глибше зрозуміти особливості українського світогляду.

Образ Великого Лугу є одним із ключових символів української ідентичності, що знайшов відображення в різні мистецьких напрямках, зокрема й у творчості багатьох авторів. Цей образ тісно